

Kooliaja karisid kuuekümne aasta eest

Kuuskümmend aastat tagasi olin koolipoiss ja õppisin Ranna kooli teises klassis, kus klassijuhataja Aino Hinno käe all omandas algharidust 34 last. Kui kedagi ei puudunud, siis istus koolipingis 35 õpilast, sest meie hulgas oli sageli ka klassijuhataja nelja-aastane poeg Kalju Lemmiksoo.

Juba alates 1923. aastast paiknes koolimaja endise Ranna mõisa häärberis ehk härras-temajas. Sinna koondati varem Sassukveres ja Raatveres olnud koolid. Raatveres õppisid omal ajal minu isa Johannes (Juss) ja temast aasta noorem vend Oskar Kurs. Pärast Teist maailmasõda veel alles Punikvere algkool.

Sissekäik koolihoonesse asus maja lõunapoolses otsas. Klassiruumid olid läbikäidavad. Esimesena pääses teise klassi ruumi, mille seinal oli kell. Just teise klassi õpilased pidid kordamööda jälgima seinakella ning helistama iga tunni alguses ja lõpus. Selleks pidi korrapidaja käsikõlistiga jooksma läbi kõik klassiruumid.

Et sügisel 1947 kuulus pisut aega teise klassi ka meist ligi poole vanem Alfred Vassiljev, kes siis veel hästi kella ei tundnud, käskis klassijuhataja mul seda talle õpetada. Alfredit polnud aga meie klassis kauaks, sest pärast 16aastaseks saamist ei nõutud temalt enam kohustuslikku koolis käimist.

1947/48. õppeaastal olid teises klassis tähestiku järjekorras järgmised õpilased: Maie Annuk, Tiit Ernits, Elfriide Eri (Erich), Ilmar Hallik, Avo Jüris, Heido Kask, Alvi Kiviaru, Endel Kivisalu, Albert Konsa, Gennadi Konstantinov, Enno Kukk, Helgi Kurs(s), Ott Kurs, Milvi Laasma, Ülo Lõhmus, Verner Meldo (Molto), Villi Nõmm, Väino Orgla, Eevi Pauls, Märt Peipsi, Evi Raias, Ilmar Reinumets, Ülo Rätsep, Maie Rüütel, Maie Saar, Maie Saluste, Aile Tartu, Hilja Tartu, Heldur Tõrva, Urve Tõrva, Arvo Vene, Jaan Villik, Kalju Villik, Helga Önap. Hilissügisel 1947 võetud pildil puuduvad T. Ernits, H. Kask, V. Meldo, E. Pauls, Ü. Rätsep, M. Saluste, A. Vene, J. Villik.

Eevi Pauls on praegu oma Säärtsa küla kodutalus elav Kodavere murraku põhiline talletaja ja koduteemaliste luuletuste autor Eevi Treial. Hiljuti ilmus juba teine tema koostatud ja toimetatud murdejuttude kogumik "Põlvess põlve".

Võrreldes eelmise kooliaastaga oli laste arv teises klassis

Ranna kooli teine klass 1947. aastal.

FOTO: ERAKOOGU

umbes sama, sest esimesse klassi istuma (klassikursust kordama) jäänute asemel olid teise klassi mahajäänud. Märkigem, et tollal jäeti istuma üsna kergesti.

Nii oli juhtunud ka mu uue pinginaabri Villi Nõmmega. Temaga istusin ühes pingis kuni seitsmenda klassi lõpeta- miseni kevadel 1953. Hiljem kolis perekond Nõmm Koosale.

Õppeainete suhtes vastuvõtliku peaga Villi oli oma endistest klassikaaslastest maha jäänud kehva käekirja pärast. Teisteks "uuteks" klassikaaslasteks olid H. Tõrva, G. Konstantinov, V. Orgla, H. Saluste, Ü. Lõhmus ja A. Konsa ning haiguse tõttu koolist kauem eemal olnud M. Tõrva.

Õpilased olid valdavalt kohalike elanike lapsed, kusjuures neist üle poole elas Peipsi rannamadaliku vanades emakülades nagu Säärtsa, Raatvere ja Sassukvere ning endise Ranna mõisa asundus- taludes.

Nende laste hulgast paistis juba tollal silma ilmeka jutuvestmise poolest väikesekas- vuline, lapsepõlves plahvatu- ses neli parema käe sõrme kao- tanud Kalju Villik (10.10.1935- 3.6.1996). Hiljem on Villiku paja- tüsi ka kirja pandud. Elu teisel poolel Kokoral elanud Villiku vesteid on iseloomustanud ja analüüsinud rahvaluuletead-

lane Mall Hiimäe oma raama- tus "Kodavere pajatused" (1978, lk 142-144), kus on ka korralik pilt jutustajast. Meie pildil keskel on Kalju Villikust näha vaid näo ülemine osa ala- tes ninast.

Ülejäänud koolilaste kodud olid sisemaapoolsetes külates ja taludes. Minu (pildil viimases reas majanurga kohal) koduks

oli pisike Ilma talu, endine pöpsikoht, mis a m e t l i k u l t kuulus Rüüti küla juurde. Külatuim ise oli meist aga umbes kolme kilomeetri kau- gusel ning ega sinna õiget teed viinudki. Jalgsi pääses otse küll läbi metsa, hobusega aga piki looklevaid heinamaa-teid.

Ranna koolimaja juurest suundus Lümati poole mõisa ajal rajatud nn teotee, mida mi- nuagseks koolilapsed lihtsalt Lümati teeks kutsusid. Vanas Lümati vallamajas oli juba tol- lal (alates 1945) külanõukogu. Samas majas asunud raama- tukogu juhataja Adele Rand- maa (hiljem Tartu).

Et suvel ja sügisel 1943 olid kõik Oudova (kohalikus keele- pruugis Oudva) kandi eestla- sed sõja jalust Eestisse toodud ning suurematesse taludesse paigutatud, siis oli osa lapsi

ning ka vene keele õpetaja Ma- ria Timat (hiljem Kangur) sün- dinud teispoolt Peipsi järve, mille kohal võis ka veel siis, mitu aastat pärast sõda, märgata metsade põlemisest tõusvat suitsu. Nende laste hulka kuulusid Elfriide Ehrich ja Gennadi Konstantinov ehk lihtsalt Genka. Ajutiselt oli meie klassis veel üks, Kostja-ni-

meline poiss, kes hästi eesti keelt ei osa- nud. Uus klas- sivend Albert Konsa oli tul- nud Eestisse vist juba pä- rast sõda Pe- terburi (tollal

Leningrad) lähistelt. Igale või- malusel ülistas ta meile Lening- radi kui võimsat linna, mida ta pidas maailma suurimaks.

Kolmanda rühma moodusta- sid Ingeri soomlaste lapsed. Et enamuse neist oli asustatud Pala lähedale, käis nende lapsi Ranna koolis võrdlemisi vähe. Meie klassis oli vaid üks ingeri poiss — Verner Meldo (koolis Meldo). Ta alustas kooliteed meiega esimeses klassis 10aastasena. Et 1948. aastal algas Eestis ingerisoomlaste küüditamine Venemaale, Ver- nerit edaspidi meiega polnud.

Teise klassi õppeained olid eesti ja vene keel, matemaatika, joonistamine, kirjatehnika,

tööõpetus, laulmine ja kehaline kasvatus. Hinnati ka käitumist, hoolsust ja korralikkust ning pandi kirja puudumised ja hilineemised. Kooli juhataja endiselt Auguste Stenberg.

Kui vaatan oma tunnistust, siis on pilt umbes sama, mis esimeses klassis. Hinded olid "neljad" ja "viied", välja arva- tud laulmine, mis mõlemal aastal oli "kolm". Käitumine oli ko- gu aasta "viis", hoolsus aga esimesel veerandil "kolm" ja korralikkus "neli". Aasta jook- sul olin puudunud 11 päeva.

Peatun järgnevas hoolsuse ja korralikkuse madalamate hinnete põhjustel.

Enne teise klassi minekut pü- gas isa mu suvel pikemaks kas- vanud juukseid nii, et sain ta- gasihoidliku soengu. Kuid tollal pidid koolipoiste pead olema täiesti paljaks aetud. Niisiis kästi kõigil suvel pikemaks kas- vanud juukseid maha ajada. Lühikesi püksi, nii nagu esime- ses klassis, küll enam eriti ran- gelt ei nõutud. Nii et selles osas tuldi poistele, kes tahtsid ikka rohkem täismehe moodi välja näha, pisut vastu.

Juuste ja pikkade pükste kõr- val oli poistel aga veel paar, kuid juba pahelist soovi — suitsetada ja viina pruukida. Iga endast lugupidav poiss pidi need asjad ära proovima. Muidugi võisid sellised katsetamised mehepo- ja hoopiski hukka saada. Väga

palju olenes kodust. Minu isa ei suitsetanud, pisut viina pruukis ta vaid sünnipäevadel ja ma- tustel, nii nagu see tavaks oli saanud. Et koolimajas ei saa- nud viina võtta ega suitsetada, tuli nende pahedega tegelda kooliteel. Mul oli teid mööda koolini ligikaudu kuus kilomeet- rit. Nii et päevas tuli ära käia oma tosin kilomeetrit.

Sügisel 1947 otsustasid Lümati tee poisid oma tee veelgi pikemaks teha ning hak- kasid kooli poole liikuma mööda heinamaid. Maanteed mööda edasi läinud, valdavalt tüdru- kute rühmast eralduti seepä- rast, et võsavahel oleks hea suitsu teha. Meie rühma juhiks oli vist Genka, kes siis juba suit- setas. Selliste kõverkäikude ajal õppisin suust erineva suuruse- ga suitsurõngaid üksteisest lä- bi puhuma. Oli uhke tunne kui teised poisid seda imetlesid. Suitsu ma kopsu aga ei tõm- manud.

Raatvere tee poisid olid ena- masti kõik suitsumehed. Ühel neist oli plärü keeramiseks ko- guni uhke oinanahast tubaka- kott. Teine Raatvere poiss, kes meie kodu juurest hobusereega talvel mööda sõitis ja suitsetas, ütles, et suitsuga suus one pal- ju suajem, moedu akab nina külmetamä.

Ükskord, kui terve meie kamp kooli hiljaks jäi, viidi kõik õpe- taja te tuppale ülikuulamisele. Selgus, et üks tüdruk oli meie peale kaevanud. Kui siis püü- sime ennast õigustada sellega, et tahtsime sirgema teed möö- da kooli jõuda, joonistas õpetaja Timat kolmnurga ja näitas ilme- kalt, milline on lühim tee kolm- nurga kahe tipu vahe.

Samal sügisel koolist tulles ostsid kaks minust vanema! poissi Lümati poest asuniku riigiviina ja jupi vorsti ning kut- susid mindki rahavamaja nur- ga taha jooma. Pudel käis kol- me vahel ringi ning võtsin siis minagi mõne suutäie. Lühike sest vorstijupist, mis söödi ära koos nahaga, mulle ei jätanud Ja teistel poistel polnudki põhjust seda mulle kui rahat- poisile anda. Viin hakkas pähe kuid et oli veel mitu kilomeetri käia, jõudsin koju täiesti kainena. Sellest seiklusest e- saanud teada ei õpetajad egi- kodused.

Käitumishälbeid tuli ette k- järgmistest klassides. Õnnek- mulle aga eluks neist midagi külge ei hakanud.

AB! OTT KURS